

حواله؛ بدیلی برای سیستم نقل و انتقال پول و نقش آن در پولشویی

ترجمه: غلامحسین بزرگمنش hbozorg2001@yahoo.com

مقدمه مترجم

نوشتاری را که در دست دارید، ترجمه‌ای است از مقاله‌ای با عنوان: *The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering*. این مقاله توسط شبکه اجرایی جرایم مالی ایالات متحده آمریکا (*Financial Crimes Enforcement Network, FinCEN*) با همکاری پلیس بین‌المللی شعبه فرانسه (*INTERPOL/FOPAC*) و توسط دو نفر از مسولان این سازمان‌ها به ترتیب به نام‌های *Patrick M. Jost* و *Harjit Singh Sandhu* به نگارش درآمده است. شاید یکی از ویژگی‌های مثبت این مقاله نیز نگاه به یک موضوع واحد از دو دیدگاه متفاوت است. این نوشتار علاوه بر بخش اصلی که ترجمه کامل آن تقدیم خوانندگان می‌شود، یادداشت‌های توضیحی (پانویس‌ها)، هفت ضمیمه نیز دارد. در این ضمایم مواردی از قبیل ریشه‌یابی واژه‌های حواله و هاندی (*Hundi*) در زبان‌های عربی، هندی، اردو، سانسکریت، گجراتی، و فارسی؛ تاریخچه حواله؛ مثال‌هایی واقعی از نحوه نگهداری حساب‌های حواله؛ چندافته (*Case*) و ... مورد بررسی قرار گرفته است. مثلاً در اولین پیوست پس از این که به ریشه واژه حواله در زبان عربی (حول به معنی تغییر) اشاره می‌کند، توضیح می‌دهد که این لغت در این زبان به معنی برات (*Bill of Exchange*) است، اما هنگامی که به زبان‌های هندی و اردو وارد شده، علاوه بر معنی اصلی، معانی جدیدی مانند اعتماد (*Trust*) و ارجاع (*Reference*) را نیز به خود گرفته است. علاقمندان می‌توانند اصل مقاله و ضمایم آن را به طور کامل در نشانی اینترنتی www.fincen.treas.gov ملاحظه نمایند.

مقدمه و خلاصه

سنتی و یا به صورت همراه و موازی با آنها وجود داشته و عمل می‌کند. حواله پیش از پیدایی فعالیت‌های بانکداری غربی در هندوستان توسعه یافت، و در حال حاضر به شکل یک سیستم اصلی انتقال وجوه در سراسر دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد. اما فقط یکی از آنها است، سیستم‌های مشهور دیگری هم مانند "چاپ" ۱، "چیت" ۲، یا "پول پرنده" ۳ یا منشأ چینی نیز وجود دارند که از آنها هم در گوشه و کنار دنیا استفاده می‌شود. از این سیستم‌ها عموماً به عنوان "بانکداری زیرزمینی" ۴ یاد می‌شود که همیشه عنوان درستی نیست، چرا که استفاده از آنها اغلب آشکارا و کاملاً قانونی بوده و به نحو گسترده و موثری هم تبلیغ می‌شوند.

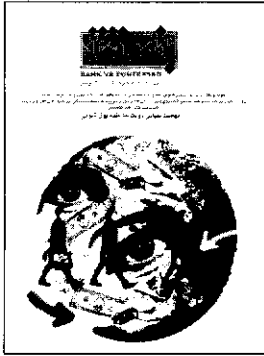
برخی از اجزای تشکیل‌دهنده حواله که آن را از سایر سیستم‌های پرداخت متمایز می‌کند، عبارتند از اعتماد و استفاده وسیع از پیوندهایی چون روابط خویشاوندی و وابستگی‌های منطقه‌ای. برخلاف بانکداری مرسوم و حتی "چاپ"، در حواله

این نوشته تعریفی از حواله^۱ را که به هاندی^۲ هم موسوم است، به دست می‌دهد. حواله، سیستمی قدیمی است که خاستگاه آن جنوب آسیا است و امروزه در سراسر دنیا به عنوان ابزاری برای انتقال و ارسال پول به صورت قانونی به کار گرفته می‌شود. حواله همانند هر سیستم دیگری برای انتقال وجوه، می‌تواند در پولشویی هم دارای نقش باشد، کم‌اینکه چنین نیز هست. این نوشتار علاوه بر اینکه به عنوان یک راهنما، اطلاعاتی را درخصوص دادوستد حواله به خوانندگان ارائه می‌کند، نحوه استفاده از این ابزار برای تسهیل پولشویی را نیز به بحث می‌کشد.

حواله چیست؟

حواله یک سیستم جانشین یا موازی برای انتقال و ارسال وجوه است. این سیستم خارج از کانال‌های مالی یا بانکداری

حواله همانند هر سیستم دیگری برای انتقال وجوه، می‌تواند در پولشویی هم دارای نقش باشد، کم‌اینکه چنین نیز هست.

در سیستم حواله، تحویل هم سریعتر و هم مطمئن تر از بانک است. در این میان که عدل در شرف تمام کردن کار با اقبال است، در یک روزنامه محلی هندی - پاکستانی چشمش به یک آگهی (که مانند آن زیاد هم هستند) می افتد؛ چیزی شبیه به آنچه در زیر مشاهده می کنید^۹:

آژانس بازار موسیقی و خدمات مسافرتی

- * بلیط ارزان به هندوستان، پاکستان، بنگلادش، سریلانکا، دبی
- * معاملات روپیه (با سرویس در هند و پاکستان)
- * کرایه فیلم
- * تبدیل نوارهای ویدئو
- * جدیدترین ستارگان سینمای هند (بالی وود) در سی دی و کاست
- * کارت های تلفن اعتباری بین المللی
- * فعال سازی پیجر و موبایل (معاوضه دستگاه های کارکرده با دستگاه های نو)
- * با شماره های (تلفن... فکس... و... پیجر) تماس گرفته و با یاسمین و یا نظام صحبت کنید.

عدل از طریق تلفن با یاسمین در مورد کار خود مذاکره می کند. شرایط پیشنهادی یاسمین چنین است:

- یک روپیه کارمزد برای انتقال هر دلار؛
- محاسبه با نرخ ۳۷ روپیه برای هر دلار؛ و
- عدم دریافت هرگونه هزینه دیگری برای تحویل.

با این شرایط، عدل قادر است برای محمد ۱۸۰,۰۰۰ روپیه ارسال کند. پس تصمیم می گیرد که کار را از طریق یاسمین انجام دهد.

دادوستد حواله هم بدینگونه صورت می گیرد:

- عدل ۵,۰۰۰ دلار به یاسمین می دهد؛
- یاسمین با غلام در کراچی تماس گرفته، او را در جریان جزئیات کار قرار می دهد؛
- غلام هم ترتیب تحویل ۱۸۰,۰۰۰ روپیه به محمد را می دهد.

شکل شماره یک شمای خلاصه ای از این معامله را نشان می دهد.

این مثال با وجود سادگی، عناصر تشکیل دهنده یک حواله را در خود دارد. اول، اعتماد بین عدل و یاسمین. یاسمین در قبال دریافت پول از عدل رسیدی به او ارایه نمی کند و در سوابق خود به جای ثبت تک تک دریافت هایی از این قبیل، فقط میزان بدهی خود به غلام را نگهداری می کند. ارتباط و وابستگی های احتمالی بین این دو نفر را در ادامه توضیح خواهیم داد. به هر صورت، یاسمین مطمئن است که غلام وجه را به دست محمد خواهد رساند. پرداخت به محمد تقریباً بیش از یک روز از تاریخ دریافت وجه اولیه به طول نخواهد کشید (با در نظر گرفتن

استفاده از هرگونه ابزارهای مالی قابل معامله به کمترین میزان و اغلب در حد صفر است و نقل و انتقال پول برپایه ارتباطات بین اعضای شبکه معامله گران حواله^۷ انجام می گیرد.

نحوه عمل حواله چگونه است؟

حواله، بدون اینکه پول را واقعاً از جای خود حرکت دهد، آن را جابجا می کند. انتقال پول بدون جابجایی آن عبارتست از آنکه در یک قضیه پولشویی موفقیت آمیز به عنوان تعریف حواله بکار گرفته شد.

یک راه موثر برای درک چگونگی کار حواله، بررسی یک مثال از انتقال پول با استفاده از این سیستم است. در سناریویی که در جابجایی این نوشته از آن استفاده می شود، اینگونه فرض شده است که عدل، یک تبعه پاکستان که در نیویورک به رانندگی تاکسی اشتغال دارد، با یک ریزای توریستی که اعتبار آن مدت ها پیش منقضی شده، به آمریکا وارد شده است. او از راه رانندگی تاکسی مبلغ ۵,۰۰۰ دلار پس انداز کرده و می خواهد آن را برای برادرش محمد که مقیم کراچی است، بفرستد.

اگرچه عدل با سیستم حواله آشنا است، اما اقدام اول او مراجعه به یک بانک بزرگ است. در این بانک او از چند چیز آگاه می شود:

- بانک ترجیح می دهد که او پیش از اقدام به مرآوده با بانک، حسابی را نزد بانک باز کند؛
- بانک به او روپیه پاکستان را با نرخ رسمی ۳۱ روپیه در برابر هر دلار می فروشد؛ و
- بانک برای صدور حواله بانکی کارمزدی معادل ۲۵ دلار از او طلب می کند.

با این کار، عدل می تواند برای محمد ۱۵۴,۲۲۵ روپیه بفرستد. هزینه تحویل برای پاکستان با پیک^۸ شبانه می تواند ۴۰ دلار باشد و حدود یک هفته هم زمان خواهد برد (توضیح این که پست زمینی، به خصوص برای ارسال اموال با ارزش وسیله چندان مطمئنی نیست).

اما برای عدل استفاده از حواله با صرفه تر بنظر می رسد. پس با اقبال که او هم راننده تاکسی است و به طور نیمه وقت به کار معامله حواله می پردازد، وارد مذاکره می شود. پیشنهاد اقبال شامل موارد زیر است:

- کارمزدی به میزان پنج درصد برای روبراه کردن نقل و انتقال؛

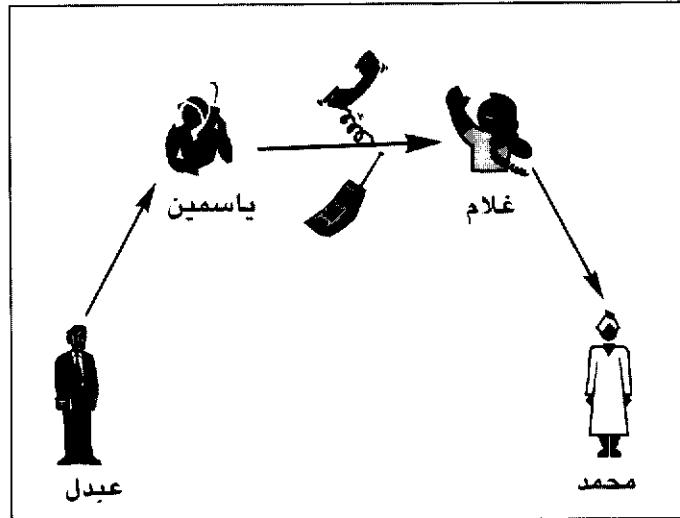
- محاسبه با ۳۵ روپیه (به جای ۳۱ روپیه) در مقابل هر دلار؛ و

- عدم دریافت هزینه اضافه دیگری بابت تحویل.

عدل در صورتی که با اقبال معامله کند، می تواند ۱۶۶,۲۵۰ روپیه برای محمد بفرستد. همانگونه که خواهیم دید،

انتقال پول بدون جابجایی آن عبارتست از آنکه در یک قضیه پولشویی موفقیت آمیز به عنوان تعریف حواله به کار گرفته می شود.

شکل شماره یک

با پرداخت وجه حواله‌های مشتریان یاسمین، بدهی خود را تصفیه می‌کند. این نوع ارتباط هرچند غیرمعمول است، اما در این زمینه کاملاً شاخص است. سومین امکان (و نه آخرین) آن است که یاسمین وجوه مازادی به صورت روبیه دارد و غلام به این ترتیب به او کمک می‌کند تا از این وجوه خلاصی یابد.

در دو مورد اخیر، لازم نیست که پرداخت‌های غلام به وسیله یاسمین جبران شود، آنچه غلام انجام می‌دهد، یا بازپرداخت بدهی خودش است و یا اداره پول یاسمین است که قادر به خارج کردن آن از کشور نیست. در مورد اول که یاسمین و غلام شریک و یا طرف تجاری

یکدیگرند، تصفیه حساب نیاز به استفاده از روشی رسمی‌تر دارد.

یک سناریوی بسیار محتمل هم شراکت در کسب و کار و فعالیت در بخش صادرات / واردات است. یاسمین ممکن است از طریق غلام CD و نوارهای کاست موسیقی هندی و پاکستانی و زیور آلات طلا^{۱۱} را وارد آمریکا کرده و از طریق او هم تجهیزات ارتباطی صادر کند. در زمینه چنین دادوستدی، ممکن است که برای پنهان کردن جابجایی پول، قیمت کالاها در فاکتورهای فروش^{۱۲} دستکاری^{۱۳} شوند.

اگر لازم باشد که یاسمین ۱۸۰,۰۰۰ روبیه‌ای را که غلام به محمد پرداخته، به او بازگرداند، می‌تواند با کاهش بهای کالا^{۱۴} در فاکتور یکی از محموله‌های صادراتی خود، این کار را انجام دهد. مثلاً لوازم و تجهیزات مخابراتی به ارزش ۲۰,۰۰۰ دلار را با فاکتوری به قیمت ۱۵,۰۰۰ دلار برای او ارسال نماید. غلام هم در ازای این فاکتور ۱۵,۰۰۰ دلار به یاسمین می‌پردازد و ۵,۰۰۰ دلار اضافه ارزش کالاها (معادل ۱۸۰,۰۰۰ روبیه) نیز بدهی یاسمین به او را تصفیه می‌کند.

برای انتقال پول در جهت عکس (در مثال ما از پاکستان به نیویورک)، می‌تواند از صدور فاکتور با بیش بود قیمت^{۱۵} استفاده شود. فرض کنیم که غلام به یاسمین مبلغ ۵,۰۰۰ دلار بدهکار است. در این صورت، یاسمین می‌تواند کالاها را مخابراتی به ارزش ۱۰,۰۰۰ دلار را خریداری کند و آنها را برای غلام ارسال دارد و فاکتور ۱۵,۰۰۰ دلاری صادر کند. آنگاه غلام برای او ۱۵,۰۰۰ دلار ارسال می‌کند که ۱۰,۰۰۰ دلار آن بابت بهای کالا و ۵,۰۰۰ دلار بابت بدهی خودش است.

از آنجا که بسیاری از معاملات حواله (قانونی و غیرقانونی) با استفاده از زمینه فعالیت‌های صادرات و واردات انجام می‌شود،

اختلاف زمان بین دو منطقه)، و این گونه پرداخت‌ها تقریباً همیشه به خود شخص انجام می‌شود. نهایتاً چنین اعتمادی هم وجود دارد که یاسمین معادل ۵,۰۰۰ دلار یا ۱۸۰,۰۰۰ روبیه را به غلام باز پرداخت خواهد کرد.

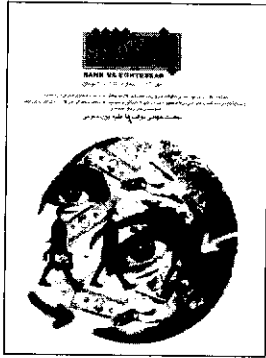
ارتباطات نیز اهمیتی همسنگ با اعتماد دارد. یاسمین برای ترتیب دادن این پرداخت بایستی به غلام در کراچی مرتبط شود. همانگونه که در آگهی او دیدیم، او خدماتی را در هندوستان هم ارائه می‌دهد، پس باید در آنجا هم با فردی آشنا باشد یا دسترسی به کسی داشته باشد که اینگونه پرداخت‌ها را انجام دهد. شبکه حواله عموماً چندان منسجم نیست و ارتباط یا تلفن یا فکس انجام می‌شود (پست الکترونیکی^{۱۰} هم رواج روزافزونی پیدا کرده است).

برای تکمیل این مبحث اشاره به دو موضوع دیگر ضروری است: اول، ارتباط و وابستگی بین یاسمین و غلام؛ دوم، چگونگی تامین و جایگزینی پولی که غلام به محمد پرداخته است.

همانگونه که اشاره شد، حواله از مجرای پیوندها و وابستگی‌ها عمل می‌کند. این پیوندها است که اجازه ایجاد یک شبکه برای برقراری دادوستد از طریق حواله را می‌دهد. در مثال ما، غلام و یاسمین هر دو بخشی از یک شبکه واحد هستند. چند راه ممکن برای ساخت چنین شبکه‌ای می‌تواند وجود داشته باشد: اولین امکان آن است که یاسمین و غلام شریک تجاری یکدیگر باشند (یا اینکه به طور عادی با یکدیگر به کسب و کار مشغول باشند). نقل و انتقال پول بین این دو نفر بخشی از کسب و کار عادی آنهاست و نه فعالیتی جداگانه و مجزا. امکان دیگر آن است که به هر علت، غلام به یاسمین بدهکار باشد. از آنجا که خروج پول از بسیاری از کشورها مشکل است، لذا غلام

حواله از مجرای پیوندها و وابستگی‌ها عمل می‌کند، به ویژه پیوندهای خویشاوندی و وابستگی‌های منطقه‌ای.

از آنجا که بسیاری از معاملات حواله با استفاده از زمینه فعالیت‌های صادرات و واردات انجام می‌شود، لذا دستکاری قیمت در فاکتورهای فروش، روشی معمول در تصفیه حساب‌های دو طرف است.

لذا دستکاری قیمت در فاکتورهای فروش آنگونه که در بالا تشریح شد، روشی معمول در تصفیه حساب‌های دو طرف است.

چرا افراد در دسر و زحمت حواله را قبول می‌کنند؟

در مقایسه با روش‌های معمول و سنتی نقل و انتقال پول مانند گرفتن چک یا ارسال وجوه از طریق تلگراف یا تلکس، حواله روشی پر در دسر و خطرناک به نظر می‌رسد. در این بخش به عوامل ترغیب‌کننده برای استفاده از این سیستم می‌پردازیم. علت اساسی روی آوردی به حواله، عامل اثربخشی هزینه^{۱۶} است. همانگونه که در مثال نشان داده شد، عبدل می‌توانست با استفاده از سیستم حواله در حدود ۳۰,۰۰۰ روپیه بیشتر به دست بیاورد (که در صورت محاسبه با میانگین نرخ برابری تقریباً معادل ۸۸۰ دلار می‌شود)، رقمی که برای پس‌انداز کردن قابل توجه است. پاره‌ای از علل این اثر بخشی هزینه، یعنی هزینه سربار کمتر، سوداگری در بازار ارز^{۱۷} و ادغام معاملات حواله با کسب و کار اصلی، در قسمت بعدی این نوشتار مورد بحث قرار خواهد گرفت.

علت دوم، کارایی^{۱۸} است. نقل و انتقال پول با استفاده از حواله در حد نهایت یک تا دو روز بیشتر طول نمی‌کشد، در حالی که ارسال پول از طریق حواله بانکی (تلگراف یا تلکس)^{۱۹} و با واسطه حداقل یک بانک در نقش کارگزار، به حدود یک هفته زمان نیاز دارد. بدیهی است که تاخیر ناشی از تعطیلات و اختلاف زمان بین مبدأ و مقصد این مدت را طولانی‌تر هم می‌کند. ارسال برگ حواله بانکی به وسیله پیک از شمال آمریکا به جنوب آسیا تقریباً همین مقدار زمان می‌برد (با توجه به باارزش بودن محموله پستی، استفاده از پست زمینی اطمینان بخش نیست، مضافاً اینکه چندین هفته هم طول می‌کشد تا به مقصد برسد).

علت سوم قابلیت اطمینان است. معاملات پیچیده بین‌المللی به دلیل وجود طرف‌های متعدد درگیر و مرتبط با آن مانند یک بانک داخلی به عنوان بانک عامل مشتری، بانک کارگزار، اداره مرکزی یک بانک خارجی، و شعبه بانک خارجی به عنوان بانک عامل گیرنده وجه، بالقوه مشکل‌ساز هستند. حداقل در یک مورد گزارش شده به نویسندگان این مقاله، وجهی که قرار بود برای انجام یک معامله کلان از ایالات متحده به جنوب آسیا ارسال شود، به مدت یک هفته در راه مفقود شد، و آنگاه که بانک محل پول را پیدا کرد و به مشتری مسترد داشت، او هم از خدمات یک معامله‌گر محلی حواله کمک گرفت. جالب این که او می‌توانست این کار را در کمتر از یک روز انجام دهد! علت چهارم، فقدان بوروکراسی و تشریفات است. عبدل در ایالات متحده آمریکا و با استفاده از یک ویزای تحصیلی* فاقد اعتبار زندگی و کار می‌کند؛ به همین دلیل شماره شناسایی

ملی^{۲۰} هم ندارد (چون منحصر با پول نقد سروکار دارد، اصلاً نیازی هم به آن ندارد). به دلیل نداشتن مدارک هویتی کافی، افتتاح حساب بانکی برای او اگر نگوئیم غیر ممکن، که مشکل خواهد بود. به علاوه، حتی در صورت امکان، به علت عدم اطمینان به بانک‌ها ترجیح می‌دهد که از خدمات آنها استفاده نکند. فعالیت اقبال و یاسمین در یک شبکه غیربوروکراتیک، آنها را جانشین و بدیل مناسبی برای بانک‌ها کرده است.

علت پنجم بجانماندن سوابق کاغذی است. اگرچه عبدل پولی را که برای محمد فرستاده، از راه‌های قانونی کسب کرده، اما ترجیح می‌دهد که ناشناس باقی بماند (بدیهی است که این موضوع در نقل و انتقال پول‌های غیرقانونی بسیار بیشتر مورد توجه است). از آنجا که معامله‌گران حواله به ندرت سوابق جداگانه‌ای از هر بده - بستانی را نگهداری می‌کنند، لذا بسیار نامحتمل است که انتقال پول عبدل از معاملات بین یاسمین و غلام و طرف‌های تجاری آنها قابل تفکیک و شناسایی باشد. علت ششم فرار مالیاتی^{۲۱} است. در آسیای جنوبی، اقتصاد "سیاه" یا موازی^{۲۲} بین ۳۰ درصد تا ۵۰ درصد اقتصاد "سفید" یا قانونی^{۲۳} است. انتقال پول از کانال‌های رسمی ممکن است سبب موشکافی و پیگیری مقامات مالیاتی شود، اما حواله مجرای است که چنین ظن و گمان‌هایی را بر نمی‌انگیزد.

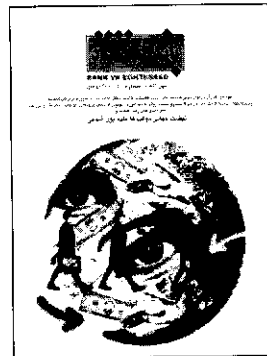
چگونه حواله پابرجا مانده است؟

به‌طور خلاصه، پابرجایی حواله - یا رقابت آن با سایر مکانیزم‌های نقل و انتقال پول - به‌خاطر ویژگی اثربخشی هزینه آن است. نکته ثانویه، وابسته بودن یا حتا ادغام معاملات حواله با معاملات تجاری عادی و جاری است.

یک دلیل برای اثربخشی هزینه حواله، پایین بودن هزینه سربار است. یاسمین برای اداره "آژانس بازار موسیقی و خدمات مسافرتی" به چیزی بیش از پیشخوان اجاره‌ای یک مغازه نیاز ندارد، و حتا ممکن است که برای کاستن از اجاره‌بها، این فضا را با دارنده کسب و کار دیگری (مثل فروشنده طلا یا لباس محلی زنانه هندی) شریک شود. بدیهی است که هزینه‌های این محل کسب، با هزینه‌های ساختمان یک بانک (که خزانه‌ها و سیستم‌های امنیتی گران‌بهای دارد) قابل مقایسه نیست. دستمزد کارکنان یاسمین هم کمتر از کارمندان بانک است، و احتمالاً نه تحت پوشش بیمه قرار دارند و نه قادر به استفاده از مزایای بازنشستگی هستند. پاره‌ای از معامله‌گران حواله حتا در سطحی نازلتر از این هم فعالیت می‌کنند؛ میزی را در یک فروشگاه چای به عنوان دفتر کار دارند و هزینه‌های سربار آنها چیزی بیش از یک تلفن همراه و یک دفترچه یادداشت نیست. علت دوم، سوداگری در بازار ارز است. به عنوان مثال، در هندوستان، براساس یکی از مواد قانون ناظر به ضوابط و

انتقال پول از کانال‌های رسمی ممکن است سبب موشکافی و پیگیری مالیاتی شود، اما حواله مجرای است که چنین ظن و گمان‌هایی را بر نمی‌انگیزد.

معامله‌گران حواله می‌توانند حتا با تفاوت نرخی به اندازه دو درصد هم سود ببرند و با بانک‌ها رقابت کنند.

آیا حواله قانونی است؟

از آنجا که حواله یک سیستم برای انتقال پول است، لذا پاسخ به این پرسش را در واقع باید در بطن مقررات حاکم بر ارایه‌دهندگان اینگونه خدمات و نیز شرایط نقل و انتقال جستجو کرد، البته با فرض "مشروع بودن این نقل و انتقالات (مانند مثال فرستادن پول توسط عبدال)؛ استفاده غیر مشروع از حواله در پولشویی را در بخش بعدی مورد بررسی قرار خواهیم داد.

اگرچه ضوابط و مقررات جاری درپاره‌ای از حوزه‌های قضایی ایالات متحده، حواله را غیرقانونی می‌داند، اما معامله‌گران حواله به‌طور گسترده‌ای خدمات خود را در وسایل ارتباط جمعی گوناگون تبلیغ می‌کنند (روزنامه‌های قومی^{۲۵} به‌طور سنتی محلی برای یافتن این آگهی‌ها هستند و اکنون برخی هم از اینترنت استفاده می‌کنند). اجرای این مقررات درخصوص حواله مشکل است. آگهی‌ها اغلب به زبان‌های بیگانه نوشته می‌شوند، و عبارتی مانند "معاملات شیرین رویه" لزوماً بیانگر ارایه خدمات نقل و انتقال پول نیست. گذشته از این، در کسب و کارهایی مانند کار باسمن، نقل و انتقال پول فعالیت اولیه و اصلی نیست.

در جنوب آسیا، وضعیت پیچیده تر است. بسیاری از کشورهای آسیای جنوبی (مانند هند و پاکستان) قوانینی دارند که سوداگری با پول داخلی، و همچنین معاملات ارزی را با نرخی به جز نرخ‌های رسمی ممنوع کرده، و الزامات سختی را برای دادن مجوز به معامله‌گران ارز و انتقال‌دهندگان پول وضع کرده است. به‌علاوه، مقرراتی برای نقل و انتقال پول در داخل و خارج از مرزهای کشور وجود دارد.

بحث درباره این مقررات خارج از حوصله این نوشتار است. با وجود این، می‌توان با قطع نزدیک به یقین گفت که "حواله در هند و پاکستان غیرقانونی است".

موضوع مهم برای ما آن است که وجود این مقررات دلیلی دیگر برای ادامه استفاده از حواله است. بسیاری از مردم در این کشورها پول‌هایی دارند که به علل گوناگون تمایل دارند که آنها را از کشور خود خارج نمایند. این علل می‌تواند ثبات وضعیت اقتصادی کشور مقصد، پرداخت هزینه‌های تحصیلی یا مخارج معالجه بیماری باشد. حواله ابزار حاضر و آماده‌ای برای این کار است، و عموماً در "فرار سرمایه"^{۲۶} - چه در مقیاس خرد و چه در مقیاس کلان - نقش تسهیل‌کننده‌ای را ایفا می‌کند. رواج دستکاری قیمت در فاکتورهای فروش به عنوان بخشی از طرح‌های حواله نیز تا حدودی ناشی از وجود چنین مقرراتی است. جنبه دیگر این مقررات استفاده از امارات متحده عربی، به‌خصوص دبی، برای معاملات حواله است. دو دلیل عمده برای این موضوع وجود دارد: دلیل اول، جمعیت زیاد کارگران مهاجر هندی و پاکستانی است که از حواله برای فرستادن پول به

مقررات خرید و فروش ارز؛ به‌استثنای مواقعی که اجازه عام و یا خاص قبلی از بانک خزانه^{۲۴} صادر شده باشد، خرید و فروش ارز و تبدیل پول محلی به پول‌های بیگانه و یا برعکس آن با نرخ‌هایی بجز آنچه بانک خزانه تعیین کرده است، توسط هر شخصی - چه یک معامله‌گر دارای مجوز و یا صراف و یا غیر آن - ممنوع است. از آنجا که معامله‌گران حواله در بسیاری و شاید در اغلب موارد این مقررات را نادیده می‌گیرند، لذا معاملات آنها شایبه غیرقانونی دارد (بحث کاملتری از مشروعیت قانونی حواله در ادامه می‌آید).

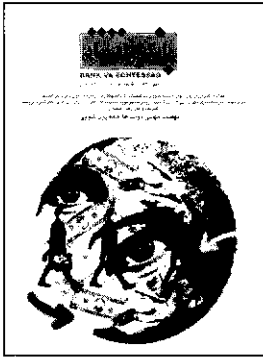
بسته به نظر و دیدگاه هر فرد (و احتمالاً با توجه به هر حوزه قضایی) می‌توان معامله‌گران حواله را سوداگران بازار ارز و یا دلالان بازار سیاه پول دانست. در هر حال، اینها افرادی هستند که از نوسانات طبیعی در تقاضای ارزهای مختلف به سود خود بهره‌برداری می‌کنند. این کار به آنها توانایی کسب درآمد با استفاده از سیستم حواله را می‌دهد (که تقریباً همیشه بخشی از آن علاوه بر نقل و انتقال پول، شامل تبدیل پول‌های مختلف به یکدیگر نیز می‌باشد). همچنین آنها می‌توانند تبدیل ارز برای مشتریان خود را با نرخی پایین تر از بانک‌ها انجام دهند (توجه داشته باشید که بیشتر بانک‌ها معاملات خود را فقط با نرخ‌های رسمی و مجاز انجام می‌دهند).

نرخ‌های برابری مذکور در این مقاله (۳۵ روپیه در مقابل یک دلار برای اقبال، ۳۷ روپیه در مقابل یک دلار برای یاسمین و نرخ رسمی ۳۱ روپیه در مقابل یک دلار برای بانک) نشان‌دهنده تفاوتی بین ۱۲ تا ۱۹ درصد بالاتر از نرخ رسمی است.^{۲۷} نرخ‌هایی که در مثال آوردیم، ممکن است کمی بالاتر از نرخ‌های حقیقی باشند. یک معامله‌گر حواله در آمریکا که علاوه بر تطهیر پول ناشی از قاچاق مواد مخدر، به نقل و انتقال قانونی پول نیز اشتغال دارد، به یکی از نویسندگان این مقاله گفت که می‌تواند حتی با استفاده از حاشیه تفاوت نرخی به اندازه دو درصد هم سود ببرد و با بانک‌ها هم رقابت کند.

به علاوه، از آنجا که بسیاری از معامله‌گران حواله به حرفه دیگری نیز اشتغال دارند که انتقال پول در آن ضروری است، لذا ارایه خدماتی چون نقل و انتقال پول برای مشتریان با فعالیت‌های موجود آنان سازگاری دارد. انتقال پول مشتریان و انتقال وجوه ناشی از کسب و کار عادی از مجرای یک حساب بانکی واحد انجام می‌شود و بدین ترتیب، در معدود مواردی ممکن است که از این بابت هزینه اضافی به این معامله‌گران حواله تحمیل شود.

سرانجام، اعتماد، بخش مهمی از سیستم حواله است. معامله‌گران حواله تقریباً همیشه در معامله با مشتریان و دیگر همکاران خود صداقت به خرج می‌دهند و عهدشکنی بسیار نادر است. طرفه آن که از معانی واژه حواله یکی هم "اعتماد" است!

معاملات "حواله سیاه" تقریباً همیشه با جرایم اصلی و مهم دیگری مرتبط هستند که در اغلب حوزه‌های قضایی، غیرقانونی محسوب می‌شوند.

آمریکا، الزاماتی را برای گزارش دریافت و پرداخت‌های نقدی آنگاه که مبالغ از حد معینی فراتر رود، برای موسسات مالی برقرار کرده‌اند (در ایالات متحده این حد ۱۰,۰۰۰ دلار است)، و تلاش برای دورزدن این مقررات از طریق خرد کردن دریافت‌ها و پرداخت‌ها به حجم‌ها و مبالغ کوچکتر، جرم بشمار می‌رود.

حواله می‌تواند ابزار موثری را برای مرحله جاگذاری فراهم کند. در مثال ما، عبدال به یاسمین ۵,۰۰۰ دلار پول نقد داد. از آنجا که یاسمین کسب و کار دیگری هم داشته (و برای دیگران نیز خدمات نقل و انتقال پول انجام می‌دهد)، لذا به صورت دوره‌ای وجوهی را شامل پول نقد و چک در بانک سپرده‌گذاری می‌کند. او این وجوه را به عنوان درآمد ناشی از کسب و کار مشروع خود نزد مسوولان بانک توجیه خواهد کرد. شاید یاسمین ترجیح دهد که گزارش دریافت و پرداخت نقدی توسط بانک تنظیم نشود، اما به این کار هم اعتراض نخواهد کرد، چرا که شک و تردید مسوولان بانک را برخواهدانگیخت (و کسب و کار او بیش از این برایش منفعت دارد). او ممکن است قسمتی از وجوه دریافتی را هم برای پرداختن هزینه‌های نقدی کسب و کار عادی خود به مصرف برساند تا از تعداد مراجعات به بانک و حجم سپرده‌گذاری خود بکاهد.

در مرحله خواباندن، تطهیرکننده پول با دستکاری وجوه نامشروع چنین وانمود می‌کند که این وجوه منبعی قانونی داشته‌اند. مشاهده شده است که در بسیاری از موارد بخشی از تمهیدات بکار گرفته شده در مرحله خواباندن، انتقال پول از یک حساب به حساب دیگر بوده است. اگرچه این کار با دقت هرچه تمامتر انجام می‌شود، اما آنگاه که از مجرای سیستم بانکی رسمی عمل شود، تطهیرکننده پول را در مقابل دو مشکل قرار می‌دهد: اول، احتمال دارد که این عمل، نقل و انتقالی مشکوک تلقی و گزارش شود. در این ارتباط بایستی به وجود سوابق کاغذی و کتبی اشاره کرد. اگر بخشی از این شبکه پولشویی مورد بازرسی قرار گیرد، رد سوابق کاغذی، هر مامور تحقیق سختکوشی را مستقیماً به سوی منبع درآمدهای جانی‌تکارانه هدایت کرده و راز شبکه را برملا خواهد کرد. اما انتقال پول با استفاده از حواله، اگر حتا سوابق کاغذی نیز برجای گذارد، پراکنده یا پیچیده است. حتا وقتی که این کار با دستکاری قیمت در فاکتور فروش انجام می‌گیرد، ترکیب کالای قانونی و پول غیرقانونی، سردرگمی در مورد قیمت‌های "معتبر" و احتمالاً وجود شبکه پیچیده حمل و نقل بین‌المللی، ردی بسیار پیچیده تر از یک حواله ساده تلگرافی یا تلکس برجای می‌گذارد.

هر دو نفر نویسندگان این مقاله با بررسی در مورد استفاده از حواله برای پولشویی به اطلاعاتی دست یافته و دریافته‌اند که ردگیری و پیوند دادن پول به منشأ مجرمانه آن، حتا در نقل و انتقال ساده و ابتدایی "از طریق حواله، می‌تواند مشکل باشد.

کشورهای خود استفاده می‌کنند؛ دلیل دوم، بازار بزرگ طلای دویی است که منبع بخش اعظم طلایی است که (قانونی و غیرقانونی) به هند و پاکستان فرستاده می‌شود. برخلاف بسیاری از کشورهای آسیای جنوبی، اصولاً در دبی معاملات مالی تحت ضوابط کنترلی قرار ندارند. به همین علت، بسیاری از صاحبان حرف در جنوب آسیا دقتی هم در دبی دایر کرده‌اند و برای فرار از مقررات، پول‌های خود را به آنجا حواله می‌کنند. به علاوه، دبی محل مناسبی برای ملاقات بازرگانان هندی و پاکستانی است، چرا که با وجود تنش میان این دو کشور، سفر شهروندان هر کشور به کشور دیگر اگر نگوییم غیر ممکن، دست‌کم مشکل شده است.

با این حال، این نوشته نیابستی به عنوان سند محکومیت سیاست‌های اقتصادی هند و پاکستان تلقی شود، زیرا هر دو این کشورها گام‌های محکمی را در مبارزه با پولشویی برداشته‌اند. رویهمرفته و فارغ از ضوابط و مقررات حاکم، عامل کارایی و اثربخشی هزینه، حواله را وسیله‌ای جذاب برای نقل و انتقال پول ساخته است.

نحوه استفاده از حواله برای پولشویی

تا اینجا از تفکیک معاملات حواله در موقعی که منبع پول قانونی است (مثل انتقال پول عبدال برای برادرش) و در وضعیتی که منبع وجوه نامشروع بوده و یا قصد استفاده غیرقانونی از آن وجود دارد، سخنی به میان نیامد. هندی‌ها و پاکستانی‌ها، معاملات مشروع مانند کار عبدال در مثال ما را "حواله سپید" نام نهاده‌اند. عبارت "حواله سیاه" هم ناظر به عملیات غیرقانونی و به‌خصوص پولشویی از طریق حواله می‌باشد.

این تفکیک برای مقامات قانونی درگیر در پولشویی ارزشمند است. بسیاری از معاملات "حواله سپید"^{۲۷} اصولاً نقل و انتقال پول هستند، و در حالی که در هند و پاکستان غیرقانونی محسوب می‌شوند، در دیگر حوزه‌های قضایی عملی خلاف قانون به حساب نمی‌آیند. در عین حال، معاملات "حواله سیاه"^{۲۸} تقریباً همیشه با جرایم اصلی و مهم دیگری مرتبط هستند (مثلاً قاچاق مواد مخدر و کلاهبرداری) که در اغلب حوزه‌های قضایی غیرقانونی محسوب می‌شوند.

پولشویی از سه مرحله تشکیل می‌شود: جاگذاری^{۲۹}، خواباندن^{۳۰}، و ادغام^{۳۱}. از آنجا که حواله سیستمی برای نقل و انتقال پول است، لذا در هریک از این مراحل سه‌گانه قابل استفاده است.

در مرحله جاگذاری، پول بدست آمده از فعالیت‌های مجرمانه، به سیستم مالی وارد می‌شود. در بسیاری از طرح‌های پولشویی، بزرگترین "مشکل" در این مرحله سروکار داشتن با پول نقد است. پاره‌ای از حوزه‌های قضایی، مانند ایالات متحده

ردگیری و پیوند دادن پول به منشأ مجرمانه آن، حتا در نقل و انتقالات ساده و ابتدایی از طریق حواله، می‌تواند مشکل باشد.

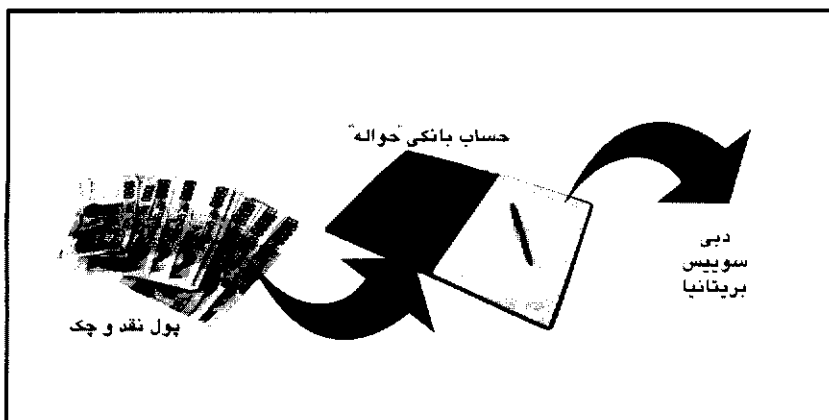
استفاده می‌شود، تقریباً همیشه فعالیت چشمگیری در طرف بستانکار خود دارد. وجوه واریزی عموماً به صورت چک و وجه نقد بوده و اغلب از یک یا چند گروه قومی که معامله‌گر حواله با آن پیوند دارد (مانند افغان‌ها، بنگلادشی‌ها، هندی‌ها، پاکستانی‌ها، سومالیایی‌ها) اخذ شده است. این چک‌ها ممکن است در وجه صاحب اصلی حساب، یا شخص دومی (اغلب خارج از ایالات متحده) که به نوعی به این حساب مرتبط است، صادر شده باشند. این چک‌ها همچنین ممکن است نوعی حاشیه‌نویسی هم داشته باشند، شامل یک نام (احتمالاً نام فردی که پول بایستی برای او ارسال شود) یا چیزی که شاید بیان‌کننده کالای خریداری با آن پول باشد. در یک مورد، در روی بسیاری از چک‌ها واژه "بنگل" ^{۳۳} نوشته شده بود؛ این کار ظاهراً برای آن انجام شده بود که چنین بنمایاند که چک‌ها که تقریباً همه مبالغ روند و سرراست داشتند، برای خرید جواهرات صادر شده‌اند.

به‌علاوه، این حساب‌ها تقریباً همیشه نشان‌دهنده خروج وجوه با استفاده از حواله تلگرافی یا تلکس به مقصد یک مرکز مالی عمده هستند که به سروکار داشتن با حواله مشهور شده است. سه محل از معروفترین این مراکز عبارتند از بریتانیا، سوئیس، و همانگونه که قبلاً گفته شد، دبی.

به علت طبیعت قابل انعطاف و ساده‌گیرانه حواله، حساب‌های حواله لزوماً همیشه در حالت موازنه قرار نمی‌گیرند. شکل شماره دو فعل و انفعال در "حساب حواله" را به‌طور خلاصه نشان می‌دهد. همانگونه که بحث شد، کسب و کارهای به‌خصوصی بیش از سایر حرفه‌ها احتمال درگیر بودن با حواله را دارند. توجه داشته باشیم که امکان ارایه فهرست جامع و کاملی در این زمینه وجود ندارد، اما آنچه در پی می‌آید، نقطه‌ای برای شروع است:

- * واردات / صادرات
- * امور مسافرتی و خدمات وابسته به آن
- * معاملات جواهر (طلا، سنگ‌های قیمتی)
- * معاملات ارز

شکل شماره دو

با وجود این، هیچ دلیلی وجود ندارد که نتوان نقل و انتقال وجوه از طریق حواله را به‌گونه‌ای ترتیب داد که تعقیب منشاء پول حتی مشکل‌تر هم بشود. این کار با استفاده از دلالات حواله در کشورهای مختلف، و انجام نقل و انتقالات در چند مرحله و با فاصله‌های زمانی انجام می‌گیرد.

در مرحله نهایی پولشویی، یعنی ادغام، تطهیرکننده پول به قصد بهره‌گیری و استفاده شخصی و یا ادامه فعالیت‌های مجرمانه دیگر، درآمد نامشروع خود را در سایر دارایی‌ها سرمایه‌گذاری می‌کند. همان ویژگی‌هایی که حواله را ابزاری بالقوه برای استفاده در مرحله خواباندن نموده، آن را برای استفاده در مرحله ادغام نیز مطلوب کرده است. این مرحله‌ای است که به نظر می‌رسد پول مشروعیت پیدا کرده و همانگونه که دیدیم، تکنیک‌های حواله توانایی دگرگون کردن پول تقریباً به هر شکل را دارند، و امکانات متعددی را برای قانونی جلوه‌دادن آن فراهم می‌کنند. مشاهده نمودیم که برای یک معامله‌گر حواله که کسب و کار دیگری هم دارد، این دو فعالیت درهم تنیده شده‌اند. بنابراین، دلیلی وجود ندارد که نتوان پول را در کسب و کاری قانونی (یا به ظاهر قانونی) سرمایه‌گذاری مجدد کرد. یا همین می‌تواند به آسانی پول را از ایالات متحده به پاکستان بفرستد و دوباره آن را ظاهراً به صورت بخشی از سرمایه‌گذاری در آن کشور، به آمریکا برگرداند.

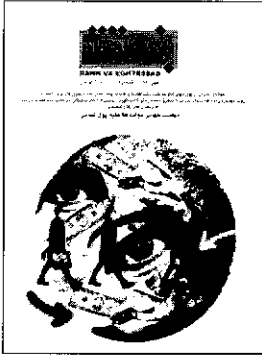
برخی از شاخصه‌های ^{۳۲} حواله

همانگونه که در این نوشتار نشان داده شد، حواله در واقع بسیار ساده است؛ و بسیاری از پیچیدگی‌هایی که با استفاده از حواله به فرآیند پولشویی پیوند خورده یا به آن نسبت داده می‌شود، ناشی از تغییرات تقریباً بی‌حدمرزی است که در معاملات حواله با آن مواجه می‌شویم. بدیهی است که پیچیدگی این تغییرات، تدوین برنامه‌ای راهنما برای تشخیص پولشویی از طریق حواله را به عنوان بخشی از فعالیت مجرمانه تقریباً ناممکن می‌کند. با این حال، می‌توان معدود شاخصه‌هایی را که ممکن است مفید

واقع شوند، برشمرد.

یکی از این شاخصه‌های مربوط و معتبر که در بازرسی‌های انجام شده در ایالات متحده به آن برخورد شده، در حساب‌های بانکی دیده می‌شود. یک حساب بانکی که از آن برای حواله

تکنیک‌های حواله توانایی دگرگون کردن پول به هر شکل را دارند و برای قانونی جلوه‌دادن آن امکانات متعددی را فراهم می‌کنند.

تشدید مبارزه با پولشویی در چین

ایرنا به نقل از خبرگزاری شین هوا اعلام کرد که رییس بانک مرکزی چین درصدد است تا مبارزه با پولشویی را در چین تشدید کند. آقای جوشیاتو چون، رییس بانک مرکزی چین ضمن ابراز نگرانی از وضعیت مقابله با پولشویی در چین اعلام کرده است که تدابیر اتخاذشده فعلی برای تحقق اهداف مقابله با پولشویی کفایت نمی‌کند. وی همچنین عقیده دارد که مقررات و قوانین فعلی پولشویی پاسخگوی مشکلات جاری نیست و با مقررات بین‌المللی هم همخوانی ندارد.

رییس بانک مرکزی چین در ادامه این نظریات ابراز داشته است که موسسات مالی چین هنوز به اهمیت واقعی مبارزه با پولشویی پی نبرده‌اند. در حالی که روش‌های مبارزه با پولشویی در صحنه بین‌المللی بسیار پیچیده و تخصصی است و چین هم برای موفقیت در این امر و همراهی با نهادهای جهانی، باید از این روش‌ها و تجارب استفاده کند.

یادآوری می‌کند که قانون مقابله با جرایم پولشویی در سال ۱۹۹۷ در چین به تصویب رسید و به دنبال آن اداره‌ای برای مبارزه با پولشویی تاسیس شد. در سال جاری نیز مرکز تجزیه و تحلیل و نظارت بر عملکرد پولشویی ایجاد شده است تا بدین ترتیب، با تقویت نهادهای دست‌اندرکار این ماجرا، امکانات اولیه برای مقابله با پولشویی فراهم شود. اما با توجه به گزارش‌های منتشره درباره حجم تخلفات مالی در چین، و با توجه به نظریات رییس بانک مرکزی چین به نظر می‌رسد که چین برای رسیدن به استانداردهای قابل قبول جهانی راه زیادی را باید پیماید.

* قالی و فرش

* معاملات اتومبیل دست دوم

* موسسات کرایه اتومبیل (عموماً تک شعبه‌ای و بدون

دفتر نمایندگی)

* تلفن / پیجر (فراخوان)

قوانین هند، پاکستان و سایر کشورها تبدیل ارز (یا

ابزارهایی مانند چک‌های مسافرتی ارزی) به پول ملی را با

مشکل مواجه کرده‌اند. در این کشورها فعالیت‌های تبهکارانه

اغلب ممکن است با پول خارجی، به‌خصوص با دلار سروکار

داشته باشد، که برای تبهکاران دردسرسازترین است. یک "راه

حل" که برای این مساله اندیشیده شده، حمل و انتقال فیزیکی

پول و سایر ابزارهای قابل معامله (مانند چک مسافرتی) از

آسیای جنوبی به ایالات متحده است. اگرچه ارسال چنین

محموله‌هایی ممکن است هم با مقررات پیک و هم با قوانین

ایالات متحده در تناقض باشد، اما تطهیرکنندگان پول قبول

این خطرات را به تلاش برای بازگردن درهای اقتصاد کشورهای

خود به روی این ابزارها ترجیح می‌دهند.

یادداشت‌ها

- 1) Hawala
- 2) Hundi
- 3) Chop
- 4) Chit
- 5) Flying Money
- 6) Underground Banking
- 7) Hawaladars/ Hawala Dealers/ Hawala

Operators

Courier Service (A). منظور موسساتی غیردولتی هستند که خارج از شبکه‌های رسمی و دولتی پستی کشورها به کار حمل و تحویل نامه‌ها و بسته‌های افراد به مقصد داخل و خارج از کشور مشغول هستند، مانند پیک بادپا در کشور ما و یا موسسه DHL که به صورت

بین‌المللی کار می‌کند و در ایران هم دارای شعبه است.

(۹) این یک آگهی فرضی است، اما همه عوامل یک آگهی حواله را

آنگونه که نویسندگان این مقاله آن را مشاهده کرده‌اند، در خود دارد.

10) eMail

(۱) تجارت طلا اغلب بخشی از حواله است، معامله‌گران حواله

ممکن است به خرید، فروش، و تحویل طلا هم اشتغال داشته باشند.

12) Invoice

13) Manipulate

14) Under Invoicing

15) Over Invoicing

16) Cost Effectiveness

17) Exchange Rate Speculation

18) Efficiency

19) Wire Transfer

* در ترجمه اشتباهی رخ نداده است. نویسندگان در ابتدای این

مقاله عدل را دارای یک وبزای توریستی فرض کرده‌اند، اما در اینجا

به وبزای تحصیلی اشاره نموده‌اند که به نظر می‌رسد خطایی (شاید

جایی) رخ داده، اگرچه در اصل قضایا و نتیجه‌گیری تأثیری ندارد.

20) Social Security Number

21) Tax Evasion

22) "Black" or Parallel Economy

23) "White" or Documented Economy

24) The Reserve Bank of India (RBI),

نام رسمی بانک مرکزی هندوستان.

* نحوه محاسبه اینگونه است:

$12\% = (31 - 31) / 31$ و $19\% = (31 - 31) / 31$.

25) Ethnic Newspapers

26) Capital Flight

27) White Hawala

28) Black Hawala

29) Placement

30) Layering

31) Integration

32) Indicators

33) Bangle

یک حساب بانکی که از آن برای حواله استفاده می‌شود، تقریباً همیشه فعالیت چشمگیری در طرف بستانکار دارد.